

สรุปและเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างรามายณะของวาลมิกิและรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1" ทำให้ได้ข้อสรุปที่เกี่ยวกับรามายณะและรามเกียรติ์ ดังนี้คือ รามายณะมีความสำคัญต่อชาวฮินดูเป็นอย่างมาก กล่าวคือเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวฮินดูยกย่องนับถือ เป็นภาพยนต์เรื่องแรกที่มีคุณค่าทางวรรณคดี และมีอิทธิพลต่อวรรณคดี สันสกฤตเป็นจำนวนมาก และยังเป็นหนังสือประเภท เทวคดี ที่มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ ของชาติอีกด้วย

รามายณะเป็นวรรณคดีที่มีเค้าความจริงทางประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐาน คือเป็นเรื่อง การรุกรานของชาตอารยันที่เข้ามาในอินเดีย และได้ทำสงครามกับพวกทราวาท ซึ่ง เป็น เจ้าของดินแดนเดิมโดยมีชาวเซาทางภาคใต้ให้ความช่วยเหลือ ค่ายเหตุนี้เรื่องพระรามจึง เป็นเรื่องชัยชนะของพวกอารยัน เป็นเรื่องที่ไชเลาและขับร้องกันในภาคเหนือมาตั้งแต่ ก่อนที่ฤๅษาวาลมิกิจะได้อบรมเรื่องพระราม และแต่งคเวยกาพย์ชนิดใหม่ขึ้นมาเป็น เรื่อง รามายณะ ดังที่เป็นอยู่

นิยายเรื่องพระรามที่ไชขับร้องเพื่อสดุดีวีรบุรุษของชาวอารยันนั้นได้ถูกต่อเติม มีปาฏิหาริย์ มีเรื่องชาดกในพระพุทธศาสนา เรื่องในคัมภีร์พระเวท และคติเชื่อดั้งต่าง ๆ แทรกอยู่มาก

นักปราชญ์ทางวรรณคดีหลายท่านมีความเห็นว่า เรื่องรามายณะประกอบด้วยเรื่องราว ของพระรามซึ่งเป็นนิยายของฝ่ายเหนือ เรื่องราพณ์ ซึ่งเป็นนิยายของฝ่ายใต้ และเรื่องลิง ซึ่งเป็นคตินิยมดั้งเดิมของพวกฝ่ายใต้ นักขับร้องได้นำเอาเรื่องเหล่านี้มารวมกันเข้า วาลมิกิเป็นแต่ผู้นำมาแต่งใหม่คเวยกาพย์ชนิดใหม่ ให้คงความข้นเท่านั้น

ชาวอินเดียถือว่ารามายณะเป็นกาพย์ เพราะมีท่วงทำนองแต่งสำคัญกว่าเนื้อหา และมีกวีแต่งคนเดียว นั่นคือเขาเชื่อว่าวาลมิกีคือผู้แต่งรามายณะแต่เพียงผู้เดียว แต่ในทัศนะของนักปราชญ์ตะวันตกส่วนใหญ่เชื่อว่ารามายณะเป็นกาพย์ประเภทที่ค้อย ๆ วิวัฒนาการ (epic of growth) มาหลายยุคหลายสมัย เคิมมีผู้แต่งเฉพาะเรื่องพระรามก่อน แล้วค้อย ๆ มีผู้นำเรื่องราวต่าง ๆ มาแทรกเข้ากับแกนเรื่องเคิมเป็นเหตุให้มีส่วนเคิม และส่วนต่อเคิม รามายณะสันสกฤตมีอยู่ 3 ฉบับ คือ ฉบับบอมเบย์ ฉบับเบงกอล และฉบับตะวันตกเฉียงเหนือ ส่วนนี้ส่วนที่ผิดเพี้ยนกัน นักปราชญ์ที่ได้อศึกษารามายณะอย่างละเอียด ได้กล่าวไว้ในจำนวนโคลงของรามายณะ 24,000 โคลงนี้มีของเคิมอยู่เพียง 6,000 โคลงเท่านั้น นอกนั้นเป็นส่วนต่อเคิม แสดงว่ารามายณะไม่ใช่ปากของกวีคนใดคนหนึ่งแต่เพียงผู้เดียว

ปัญหาเรื่องฤษีวาลมิกีเป็นผู้แต่งรามายณะ และเป็นกวีร่วมสมัยนั้นมีเหตุผลหลายอย่าง ที่แสดงว่า ฤษีวาลมิกีไม่ใช่ผู้แต่งรามายณะ วาลมิกีคงเป็นกวีโบราณท่านหนึ่งที่มีผู้นับถือยกย่องมาก การอ้างชื่อวาลมิกีย่อมทำให้กวีวรรคตคิดว่าเขาว่าจะเป็นการทำให้น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

สมัยที่แต่งรามายณะนั้น นักปราชญ์มีความเห็นแยกกันเป็น 2 พวกคือ พวกหนึ่งเห็นว่ารามายณะเกิดขึ้นก่อนพุทธกาล อีกพวกหนึ่งเห็นว่าเกิดขึ้นหลังพุทธกาลในขณะที่พุทธศาสนากำลังเจริญในอินเดียตะวันออก แต่ถ้าวัดโดยเฉลี่ยการสันนิษฐานอายุของรามายณะของทั้ง 2 ฝ่ายนี้ ก็จะใกล้เคียงรามายณะส่วนเคิม (ภาคที่ 2 - 6) แต่งขึ้นในราวปลายพุทธกาล และมาสำเร็จรูปดังปัจจุบัน (คือเพิ่มภาคที่ 1, ที่ 7) ในราว พ.ศ. 700

การเพิ่มภาคที่ 1 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นตำนานปรัมปราของพราหมณ์ ทำให้ฐานะของพระรามเปลี่ยนจากกษัตริย์ไปเป็นวิษณุอวตาร และทำให้ฤษีวาลมิกีซึ่งเป็นตัวละครในเรื่องมากลายเป็นผู้แต่งไป ส่วนภาคที่ 7 นั้น เป็นเรื่องราวพื้น และเป็นตำนาน นิยาย และความนึกคิดของพวกทราวาท ทั้งยังเต็มไปด้วยคติเชื่อดั้งของพราหมณ์ การเพิ่มรามายณะทั้ง 2 ภาคนี้ ทำให้รามายณะเปลี่ยนจากความเป็นหนังสือประเภท "อิติहाส" มาเป็น "อาทิกาพย์" อันศักดิ์สิทธิ์ไปในที่สุด

รูปแบบของการประพันธ์ แต่งเป็นโคลง แต่งเนื้อหาเป็นกาพย์ทั้งหมดมี 7 กาพย์
แม่จะมีเรื่องแทรกอยู่บ้างแต่ก็ไม่ทำให้เสียเอกภาพ ท่วงทำนองการเขียนอุดมไปด้วยอรรถ
เป็นกาพย์กลอนที่เราอารมณ์ และเนื่องด้วยธรรมชาติ มีลักษณะเป็นวรรณคดีโรแมนติค

รามายณะใช้ขั้วร้อง หรือสวคิในราชสำนัก หรือในที่ชุมนุมพราหมณ์ วรรณคดีเรื่องนี้
ได้รับความนิยมกว้างขวาง มีการแปลเป็นภาษาถิ่นต่าง ๆ ในอินเดีย เช่นแปลเป็นภาษาฮินดี
และภาษาทมิฬ ฯลฯ และยังเป็นมโนเกิดของวรรณคดีประเภทต่าง ๆ ของสันสกฤตอีกด้วย
ไม่แต่เพียงเท่านั้น รามายณะยังเป็นที่รู้จักกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะทางซีกโลก
ตะวันออก คือกลุ่มประเทศอินโดจีนเซีย และแหลมอินโดจีนทุกประเทศได้รับเรื่องรามายณะ
เข้าใจเป็นวรรณคดีในชาติของตน

รามเกียรติ์ของเรา นับได้ว่าสืบมาจากรามายณะ แม้นั่งสองฝั่งจะมีข้อแตกต่างกัน
อยู่หลายประการก็ตาม

นิทานพระรามแพร่เข้ามาในไทยโดยวิธีการเล่าและวิธีการแสดง มิได้มาด้วยวิธีการ
ของวรรณคดี คือเรามีใคร่มาด้วยการแปล หรือนำฉบับเขียนเข้ามา การถ่ายทอดกันด้วย
ปากนั้นเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการต่อเติมตัดทอน หรือดัดแปลงไปได้ จะด้วยเจตนาหรือไม่
ก็ตาม

นักปราชญ์หลายท่านมีความเห็นว่า นิทานพระรามที่ชาวอินเดียนำมาเล่าในแถบอินโด-
นีเซียนั้นเป็นนิทานพระรามที่มีอยู่เดิมก่อนที่รามายณะของवादมีกิจะเกิดขึ้น และคงทยอยกัน
เข้ามาหลายรุ่น ทั้งที่เป็นเรื่องพระรามเดิม และรามายณะของवादมีกิ แต่รามายณะของ
वादมีกิที่พราหมณ์นำเข้ามาแน่คงจะไม่ใช่นับสันสกฤตโดยลำพัง คงจะมีฉบับทมิฬ และฉบับฮินดี
ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีด้วย ค่ายเหตุนี้เรื่องพระรามที่ไทยเราได้รับมาจึงมิใช่จากฉบับใดฉบับหนึ่ง
แต่ฉบับเดียว คงจะมีทั้งนิทานพระรามดั้งเดิม รามายณะवादมีกิฉบับเบงกอล รามายณะทมิฬ
และรามายณะฮินดี โดยได้รับมาโดยตรง หรือผ่านชวา มลายูมาก่อน นอกจากนี้รามายณะ
ชวา มลายูยังเป็นที่มาของเรื่องราวในรามเกียรติ์บางแห่งอีกด้วย เรื่องราวจากแหล่ง
เหล่านี้ถูกนำมาด้วยการเล่า และการแสดง ไทยเรานำมาใช้เป็นประโยชน์ในการบันเทิง

จึงจำต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อความเหมาะสมบางประการ

จะเห็นได้ว่ารามเกียรติ์มีเค้าโครงมาจากรามายณะโดยตรง หากเป็นการรวบรวม
เรื่องนิทานพระรามที่เราได้รับมาจากแหล่งต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน จึงเป็นเหตุให้มีสาระต่าง
จากรamayณะของวาลมิกียู่มาก

ความแตกต่างระหว่างรามายณะของวาลมิกิและรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1
มีหลายด้านด้วยกัน เช่น

ในด้านเนื้อเรื่อง เค้าเรื่องส่วนใหญ่ตรงกัน แต่ส่วนปลีกย่อยต่างกัน เช่นการเรียง
ลำดับเรื่องบางตอน รายละเอียดของเนื้อเรื่องบางตอนต่างกัน เรื่องแทรกบางเรื่องมีใน
รามายณะแต่ไม่มีในรามเกียรติ์ บางเรื่องมีในรามเกียรติ์แต่ไม่มีในรามายณะ การสะกด
ชื่อตัวละครบางตัวผิดเพี้ยนกัน

ในด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ความเชื่อบางอย่างที่เป็นของชาวฮินดู และขัดกับ
หลักพุทธศาสนา หรือไม่สอดคล้องกับวิถีดำรงชีวิตของเรา ก็ถูกคัดออกไป หรือดัดแปลงเสีย
บางตอนเราก็แทรกความคิด ความเชื่อ ความเป็นอยู่ สภาพบ้านเมืองและชีวิตจิตใจของ
คนไทยเข้าไป

ในด้านบทบาท และบุคลิกลักษณะของตัวละคร เปลี่ยนแปลงไปบ้าง ตัวละครส่วนใหญ่
ของเรามีบุคลิกลักษณะใกล้เคียงกับคนธรรมดา กล่าวคือมีอารมณ์ มีความรู้สึกโกรธ เกลียด
โลภ หลง ตัวละครฝ่ายธรรมก็มีจุดด่างพร้อยบาง ตัวละครฝ่ายอธรรมก็มีคุณความดีแฝงอยู่
ในส่วนลึกบ้าง แต่ตัวละครในรามายณะเป็นแบบแผนมากกว่าของเรา เขาจะวาดภาพของ
ตัวละครเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง ตัวละครในรามเกียรติ์แม้จะไม่มีลักษณะสมจริงโดยแท้
แต่ก็สมจริงมากกว่าตัวละครในรามายณะ

สาระสำคัญในวรรณคดีทั้งสองต่างกันคือ รามายณะเน้นในเรื่องปรัชญา ศาสนาฮินดู
แต่รามเกียรติ์ของเราเน้นที่ความสนุกสนาน ไม่มีความสำคัญในทางศาสนา รามายณะมีวิธี
บรรยายหรือพรรณนาที่ยืดยาว เต็มไปด้วยคำพู่กันที่แฝงปรัชญา หรือในตอนที่พรรณนาธรรมชาติ
ก็เต็มไปด้วยโวหารพิศดาร แพรพราวไปคล้ายอุปมา (simile) และอุปลักษณ์ (metaphor)

ซึ่งให้ทั้งภาพพจน์และความไพเราะ ส่วนรวมเกียรติของเรามีการพรรณนาที่ยืดยาวเช่นกัน แต่มีใจคำพูด หากเป็นบทชมความงามเช่น ชมนาง ชมมา ชมรถ ชมกระบวนทัพ และบทสรรเสริญเครื่อง บัพพรรณามาธรรมชาติไม่ครึ่งใจและงดงามเท่ารามายณะ การชมธรรมชาติ หรือชมสิ่งใดก็ตามเรามีคอบใจแทรกความรู้สึกอันแท้จริง แต่เป็นการแต่งตามแบบเพื่อความไพเราะในทางเสียง นิยมการเล่นคำ เล่นอักษร ภาพที่ได้ในแต่ละตอนไม่แตกต่างกัน ไม่มีเอกลักษณ์เท่าที่ควร

ส่วนที่รวมเกียรติของเราพ้องกับรามายณะก็มีอยู่บ้าง เช่น เคาเรื่อง ลักษณะสำคัญของตัวละครแต่ละตัว เช่น พระรามยังคงเป็นแบบฉบับของลูกพี่ลูกน้องที่ดี สามเณรที่ดี นางสีต่ายังคงเป็นภรรยาที่ดี หนุมานยังคงมีความเก่งกล้า พิเภกยังคงไว้ซึ่งความยุติธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ส่วนที่เหมือนกันอีกประการหนึ่งคือเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ และความโอ้อวดต่าง ๆ อันเป็นรสนิยมที่ตรงกัน

จะเห็นได้ว่ารวมเกียรติพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 มีความผิดเพี้ยนไปจากรามายณะของวาลมิกิมากกว่าความเหมือนกัน ทั้งนี้เพราะเหตุหลายประการ เช่น เราได้เรื่องราวบางตอนมาจากแหล่งอื่น เพิ่มเติมบางส่วนเข้าไปตามรสนิยมของเรา ก็เปลี่ยนแปลงคติเชื่อถือบางอย่างให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย หรือให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ในการแสดง นอกจากนี้เรายังมีจุดประสงค์ในการแต่งต่างจากรามายณะ คือเราแต่งขึ้นสำหรับอ่าน และใช้เล่นละครเพื่อความบันเทิง มิใช่เพื่อหวังบุญกุศลจากการอ่าน การฟังอย่างรามายณะของวาลมิกิ

รามายณะและรวมเกียรติมีอิทธิพลต่อสังคมและวัฒนธรรมไทยเราทั้งในด้านภาษา วรรณคดี การแสดง และศิลปกรรม จึงนับได้ว่าเป็นหนังสือที่มีความสำคัญ สมควรแก่การศึกษาเปรียบเทียบ

ขอเสนอแนะ

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยเกิดปัญหาบางประการในขณะค้นคว้า และได้มองเห็นแง่มุมต่าง ๆ ที่น่าจะได้อีกผู้หยิบไปค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไปอีก จึงใคร่เสนอข้อคิดไว้ดังนี้คือ

การศึกษารามายณะฉบับอื่น ๆ ที่มีฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษ เช่นฉบับภาษาฮินดี ของศุกลีทาส ฉบับภาษาเบงกาลี และฉบับภาษาทมิฬ เป็นต้น การศึกษารามายณะเหล่านี้โดยละเอียดจะทำให้เราได้พบที่มาของเรื่องราวในรามเกียรติ์ของเราเพิ่มขึ้น

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงของรามายณะเมื่อตกไปถึงประเทศอื่น ๆ เช่น อินโดนีเซีย เขมร และ ลาว เป็นต้น

นอกจากนี้ น่าจะมีการแปลรามายณะฉบับสมบูรณ์เป็นภาคไทย แต่ทั้งนี้ต้องอาศัยผู้แปลที่มีความรู้และศิลปะในการแปลที่ดีพอ จึงจะทำให้ได้ความถูกต้อง สมบูรณ์ หรือมีฉันทนา ก็อาจทำ "สมณวิธานรามายณะ" ดังที่ นาคะประทีปทำ "สมณวิธานรามเกียรติ์" เพื่อความสะดวกในการค้นคว้าเรื่องรามายณะของวาลมิกีต่อไป.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย